

Europese en Chinese waarden

Is er een gesprek mogelijk met China over de mensenrechten? Die vraag is actueel nu de Kamer het kabinet heeft gevraagd zijn China-notitie te herschrijven, omdat de mensenrechten er onvoldoende in voorkomen. Heeft de koopman het soms van de dominee gewonnen en doet het kabinet besmuikt over de benarde positie van Oeigoeren en christenen, omdat het bang is dat de handel eronder te lijden heeft?

Marc Janssens
Hoofdredacteur CDV

Het CDV-herfstnummer is aan China's opmars gewijd. Wat betekent dit voor ons op mondiaal, Europees, nationaal en lokaal niveau? Veel Nederlandse gemeenten hebben een jarenlange stedenband met een Chinese zuster gemeente. Wat ooit begon als instrument om steden in een ontwikkelingsland te steunen, is uitgegroeid tot een economische relatie die voor beide winst moet opleveren. Maar wat te doen als blijkt dat we zo meewerken aan ongewenste kennisoverdracht, bedrijfsspionage en afhankelijkheid van een land, dat er andere waarden op nahoudt?

Lang dachten we dat China via mondiale economische verstrengeling ook 'onze' opvattingen ten aanzien van burgerlijke vrijheden zou overnemen. Heeft het immers niet de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens ondertekend? Nu zien we dat het eerder andersom werkt. Europese politici en landen zijn gevoelig voor de autocratische, il-liberale staatsopvatting van de Chinezen en komen via lokale verkoop van havens en vliegvelden in hun invloedssfeer. Dat lokale politiek niet onschuldig is, wisten we; maar blijkbaar heeft dat ook mondiaal zijn uitwerking.

De verschillende omgang met mensenrechten heeft met waarden te maken. Onder invloed van klassieke oudheid, christendom, humanisme en Verlichting hechten wij aan individuele vrijheden van godsdienst, politieke overtuiging en meningsuiting. Waar bij ons pluriformiteit een groot goed is - niet iedereen hoeft hetzelfde te geloven en aan te hangen -, stelt China collectieve eenheid, harmonie en hiërarchie voorop. Het koppelt hieraan de meritocratie - de besten (in de ogen van de leiders) verdienen het meest - en de verant-

woordelijkheid richting staat of familie. Bij ons staat de overheid in dienst van de burgers, in China is dat andersom: de burgers dragen bij aan de staat. Minderheden met andere opvattingen doen dat volgens de leiders niet.

Is daarmee het gesprek over mensenrechten toneelspel voor de bühne? Toch niet. Terwijl we in waarden kunnen verschillen, noemen we mensenrechten terecht universeel. Het is kenmerkend dat autocratische leiders deze rechten soms als westerse uitvinding typeren, maar dat dit nooit gehoord wordt van wie onterecht gevangen zit.

Hoe dan toch voor mensenrechten op te komen? Allereerst door besef dat invloed niet zonder macht gaat. Door lief te vragen zullen de Oeigoeren het niet beter krijgen. Pas als Nederland via de EU een machtsblok vormt, kunnen we wat van China verwachten. In een meritocratie verstaat men immers de taal van het voor wat hoort wat.

Daarnaast is er het persoonlijke contact. Natuurlijk, veel Chinese studenten, zakenlui en toeristen keren uit Europa terug, zonder dat ze ten aanzien van China's politieke systeem veranderd zijn. Toch mogen we de waarde van relaties en contacten niet uitvlakken. China's groei houdt ons een spiegel voor en stelt de vraag, wat wij echt belangrijk vinden: goedkope producten uit een ver land en een consumptief leven of iets diepers. Kunnen we misschien van de Chinese gehechtheid aan verplichtende verantwoordelijkheid, harmonie, familie en vaderlandsliefde leren? Maar het werkt zeker ook andersom. Ons gevoel voor humor, vrije tijd, persoonlijke vrijheid, rechten en ontplooiing: ze zijn het waard om jaloers te maken en uit te dragen. •

In deze rubriek bespreken medewerkers van het Wetenschappelijk Instituut bij toerbeurt een actueel thema vanuit christendemocratisch perspectief

Reageren op dit artikel?
marc.janssens@wi.cda.nl